
K formování obrozenské vědy

Viktor Viktora

Příspěvek Heleny Lorenzové objektivně shrnul diskusi 40. let 19. století, kdy se na stránkách Časopisu českého musea tříbil negativní poměr české vědy k filozofii. Po prozodických bojích, střetnutí iotistů a ypsilonistů a po uměleckých sporech střídajících se literárních generací (F.L. Čelakovský - puchmajerovci, K.J. Erben - F.L. Čelakovský, K. Havlíček Borovský - J.K. Tyl) je diskuse mezi F.M. Klácelem, J.J. Malým, V.B. Nebeským, F. Škorpíkem, K. Havlíčkem Borovským, V. Gablem, F. Čuprem a dalšími záležitostí hodnou pozornosti. Nechuť k filozofickému uvažování pak ovlivnila to, že původní české filozofické myšlení se vůbec nekonstitovalo. Přitom obrozenské myšlení inklinovalo ke snění, evokaci konstruovaných představ o minulosti a na druhé straně k exaktní věcnosti. Tu ovlivnil osvícenský racionalismus, takže už u J. Dobrovského zaznamenáváme nedůvěru k filozofickému myšlení (požadoval fakta, nikoliv spekulace). Na abstrakci filozofického přístupu místo nebylo.

Svůj vliv tu zřejmě mělo postavení literatury a jazykovědy, pod jejichž vlivem od druhé etapy národního obrození vznikalo vědecké a společenské myšlení. Ostatně většinou účastníci diskuse na stránkách Muzejníku byli spisovatelé. Emocionalita a poznávací funkce literatury tu vliv měly, abstrakce, již se literatura brání, nikoliv. Také pojetí vědy ve druhé etapě národního obrození se lišilo od období Královské učené společnosti, protože jejím cílem bylo reprezentovat národ. Iniciální osobností tu byl opět jazykovědec - Josef Jakub Jungmann. Ten pomyslel i na českou encyklopedii.

Ještě se tu projevila jedna tendence - česká věda se ustavovala v konfrontaci s rozmáhajícím se pangermanismem. Proto také nechuť k německé filozofii. Vznikající obranné tendence vyhrocovaly pozornost věnovanou české tvorbě. To se projevilo i ve studiu starší české literatury, kdy v humanistickém období se latinsky psaná díla dostávala do protikladného postavení dílům psaným česky a posléze byla odsunuta mimo badatelský zájem. Tento stav přetrval do 20. století.

K máchovským otázkám

Alexandr Stich položil otázku, proč každá generace nalézá u K.H. Máchy něco nového. Snad se na tom podílí i skutečnost, že K.H. Mácha posunul své uvažování za hranice národního obzoru k otázkám lidské existence. V této oblasti kladl naléhavé otázky, syntéza už mu nebyla dopřána. Proto na rozdíl od J. Kollára, jehož abstraktní syntéza slovanství dovedla formulovat závěry plně hovořící k jeho době a pro pozdější generace zůstala monumentem, budí zájem nastupujících generací a ty svou odpověď hledají. Své místo tu má i úvaha o Máchově světovosti. Nemohla by být spatřována i v odvaze poprvé negovat ty národní ideály, jež budily stagnaci, harmonizovaly vývojovou protikladnost, se sněním ztotožňovaly realitu a představu a v podstatě demobilizovaly kritičnost i tvůrčí vzmach?